

Τα παντοτινά σανδάλια

Τιμάτε και σέβεσθε τον ύπνο. Πρώτα αυτό. Δεν είναι λίγη τέχνη να ξέρεις να κοιμάσαι: ανάγκη να ξέρεις και ν' αγρυπνάς όλη την ημέρα για να μπορής να κοιμάσαι καλά. (Friedrich Nietzsche, μτφρ. Ν.Κ.)

Μοναστηράκι, Κυριακή πρωί. Κάθε Κυριακή έρχομαι και συναντάω τον «Τιπούκειτο». Δεν τον λένε Τιπούκειτο, μα έτσι λένε το παλαιοβιβλιοπωλείο που έχει στη στοά, στην Ηφαιστου, δίπλα στον Ζαχαρία με τα cd τα πειρατικά, τα θεσπέσια bootleg όπου μπορείς να βρεις τον Kurt Cobain να τραγουδά μαζί με τον David Bowie, ή τους Beatles να διασκευάζουν (άθλια) το House of the rising sun. Αλλά σιγά σιγά γουστάρω να πηγαίνω στον «Τιπούκειτο» κι όχι για σιντί. Διότι όντως αυτός ο γέρος ξέρει καλά «τι κείται πού» και μέσα από τα ψαρά γένια του ξεστομίζει απίστευτα ανέκδοτα για το πώς «ιερουργούσε» ο Σικελιανός ή ατάκες όπως «Ο Καζαντζάκης; Τον είχε φάει η μαλακία τον άνθρωπο» και «Διάβασε Μοράβια και θα καταλάβεις γιατί ο Πιραντέλλο είναι πιο παλαβός από τον Σκαρίμπα, χωρίς μαρξιστικές υποχωρήσεις» και τέτοια κατανοητά. Στην πραγματικότητα ο «Τιπούκειτος» είναι σκηνοθέτης, αλλά εγώ δεν το ξέρω. Επίσης, ενώ σκυλοβρίζει τον Καζαντζάκη, κάθε φορά μου ζητάει συγγνώμη που δεν τα κατάφερε να βρει την «Οδύσεια», οπότε αξίζει η παρέα του. Επίσης, διαρκώς έρχονται διάφοροι βιβλιομανείς και του ζητάνε το ένα ή το άλλο, κι εκείνος καθώς τους βλέπει απ' την παλιά βιτρίνα λέει βραχνά πριν μπουν «Κοίτα πώς θα το γδύσω αυτό το ψώνιο» και με κάνει να γελάω εσωτερικά και ασύστολα. Εκείνος τους κοροϊδεύει στα μούτρα τους, δεν κρύβεται καν «Πενήντα ευρώ αγόρι μου μόνο για σένα» και ξεροβήχει χασκογελώντας.λλά αυτή την Κυριακή που η μέρα είναι ωραία και ο ήλιος καυαλίζει τα χορτάρια ανάμεσα στην Αρχαία Αγορά και τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο, βρίσκω τον Τιπούκειτο να κλαίει. Στον τοίχο παλιές διαφημίσεις, «Ακάκιε τα Μακαρόνια να είναι ΜΙΣΚΟ» και οδοντόκρεμες και ένας χώρος κενός, με το περίγραμμα ενός πίνακα που λείπει. Τον έχει κατεβάσει και τον κοιτάζει. Μια κοπέλα ξαπλωμένη σε ένα ακατάστατο κρεβάτι.

«Κάθισε» μου λέει. «Διάολε, αν υπάρχει θεός είναι πολύ ηλίθιος» μου λέει.
«Τι πάθατε;» θέλω να τον ρωτήσω, μα δεν χρειάζεται και πολύ κούρντισμα για να αρχίσει.

«Με καλέσανε να καθαρίσω ένα σπίτι. Προχτές. Πέθανε μια γριά. Την ήξερα την μπάμπω. Ε να την έβλεπες. Χοντρή, τρελή. Μια δυο διαδρομές έκανε πια. Από το σκονισμένο πιάνο στην κουζίνα, κι από το μπάνιο στην κρεβατοκάμαρα. Και ανάμεσα τα βιβλία που 'χε φέρει ο πατριός της από την Κωνσταντινούπολη. Μου λεγε όποτε την έβλεπα «Κοίτα μη μου τα σκοτώσεις τα βιβλία όταν πεθάνω, τα ξέρω ένα – ένα. Εκδόσεις Λειψίας και Βενετίας. Μην τολμήσεις να κοροϊδέψεις τα αδαή τα εγγόνια της αδερφής μου σε έφαγα! Θα σε καταριέμαι απ' τον τάφο» Κι εγώ την ηρεμούσα την μπαμπόγρια, δεν ήθελα τα βιβλία της, ήθελα να ακούω τις ιστορίες της. Είχε καταντήσει αηδιαστική. Ζούσε μέσα σε αυτό το στάβλο, στοιβαγμένα πράγματα το ένα πίσω από το άλλο, ζωγραφιές, πίνακες, κηροπήγια, ποτήρια κρυστάλλινα, παλιά λικέρ, πιατέλες, εφημερίδες, περιοδικά, κατσαβίδια, γλάστρες με λουλούδια, γλάστρες χωρίς λουλούδια, αποξηραμένα τριαντάφυλλα, επιστολικά δελτάρια, κάρτες,, φάκελοι και χαρτιά, χαρτιά, χαρτιά, παντού χαρτιά, γραμμένα και άγραφα, χαρτοπετσέτες χρησιμοποιημένες και φρέσκες, ό,τι θες. Άκρη δεν έβρισκες εκεί μέσα. Φωτογραφίες παλιές δεν υπήρχαν φανερές. Ένα περίεργο γλυπτό, τεράστιο πήλινο με την κεφαλή του Διονύσου να γελά σαρδόνια. Τρομαχτικό, αλλά όμορφο. Ε, η γριέντζω αυτή που λες πέθανε.»

Ο Τιπούκειτος έκανε εδώ μια παύση και δάκρυσε. Αναστέναξε και ξεφύσηξε σα να κελαηδούσε «τσιου τσιου τσιου».

«Σας λείπει;» τόλμησα να ρωτήσω σαν άσχετος δημοσιογράφος.

«Τι να μου λείπει ρε; Τρελή ήταν. Μια αηδία είχε γίνει. Πήγαινα να την ρωτήσω πράγματα, τα μπέρδευε, ήξερε ζωγράφους και ηθοποιούς απ' τον καιρό της Κοτοπούλη, αλλά τα είχε τόσο χαμένα που εκεί που σου μίλαγε για τον Τσαρούχη, πέταγε ένα ανέκδοτο που είχε διαβάσει για τον Βαν Γκόγκ και έλεγε ότι ντάξει, δεν ξέρει τι της γίνεται, δεν αξίζει να ακούω. Μετά μου έλεγε για την δεκαετία του εβδομήντα, για κάτι τεκνά που τύλιγε στα πενήντα της, ηθοποιούς του σινεμά και πώς της φεύγανε γιατί ήταν όλοι αδερφές και μετά που δεν παντρεύτηκε και ξέμεινε και να πάνε όλοι στο διάολο. Όλοι της φταίγαν, αλλά δίκιο δεν έδειχνε να έχει. Διάλεξε να ζήσει έτσι και δεν εμπιστευόταν άνθρωπο, μια μπαμπούρια γκρινιάρια. Ο θεός όμως, άμα υπάρχει, είναι μεγάλος ηλίθιος.»

«Μα γιατί; Πού κολλάει ο θεός με την γριά;»

«Πού κολλάει πού κολλάει; Είναι άδικος ρε αγόρι μου. Άδικος, θέλω να πω, δεν έχει γούστο ντιπ. Κοίτα αυτόν εδώ τον πίνακα. Τον βρήκα πριν από πέντε χρόνια, χαράματα Κυριακής στο Γιουσουρούμ, από έναν γύφτο. Πώς σου φαίνεται;»

«Είναι λίγο περίεργος. Το μοντέλο δείχνει να έχει ένα μάτι. Είναι... είναι κάπως.»

«Τι κάπως ρε; Κοίτα καλά! Δεν έχει ένα μάτι. Κοιμάται το κορίτσι και το μάτι της το άλλο είναι πίσω απ' την αμασχάλη της. Κοίτα τη τι μουνάρα είναι. Δεν την βλέπεις; Κοίτα πόδια να τα δαγκάσεις. Κοίτα μεριά και καπούλια αλόγου. Κοίτα την αμασχάλη της την αξύριστη, που είναι όμορφη έτσι, αφτιασίδωτη κι αξύριστη. Μια μουνάρα είναι ρε σε αυτό τον πίνακα. Ο ζωγράφος την έχει μόλις λειώσει κι εκείνη κοιμάται αμέριμνη κι ολόγυμνη, δεν του ποζάρει, κοιμάται και εκείνος την ζωγραφίζει κοιτάζοντας. Και κοίτα τι ωραία που τη βλέπει. Θεόρατη. Φωτεινή και σκοτεινή μαζί, πίσω της στον τοίχο διαγράφεται η σιλουέτα της, ενώ τα σεντόνια είναι τόσο ακατάστατα που γύρευε πόσες ώρες παλεύανε. Το κρεβάτι σιδερένιο, μα δείχνει κι εκείνο κουρασμένο. Το μόνο που έχει πάνω της είναι ένα λευκό λουλούδι στο αυτί, μάλλον μαργαρίτα. Πόσο υπέροχη είναι. Εγώ όταν είδα τον πίνακα ήθελα να μπω μέσα, δεν ξέρω πώς, να κάνω ένα άλμα και να βουτήξω μέσα στο πλάνο, να αφήσω τον ζωγράφο να ρίχνει τις πινελιές του κι αν με αφήσει και δεν τσακωθούμε να παλέψω με το κορίτσι που κοιμάται. Κοίτα το τι κουκλί που είναι. Κοίτα το. Δεν είναι πλάσμα της φαντασίας. Υπάρχει! Κοίτα το!»

Ο Τιπούκειτος κράδαινε τον μικρό πίνακα στα χέρια του και τα δάχτυλά του έτρεμαν. Μου έλεγε ξανά και ξανά «Κοίτα το!» και η φωνή του γινόταν πιο υγρή, σα μάντη αρχαίας τραγωδίας ή σαν έκφυλουπραματευτή απ' το Γιουσουρούμ. Τα ψαρά του γένια γέμιζαν σιγά σιγά σάλια και τα μάτια του πλημμύριζαν από οργή και πόθο. Μούγκρισε τότε απότομα.

«Πούστη θεέ!»

«Έχετε δίκιο. Εμ, είναι πολύ όμορφη. Τι να πω; Μήπως βρήκατε την «Οδύσεια» του Καζαντζάκη;»

«Γάμησέ με τώρα με την Οδύσεια! Ο θεός είναι ηλίθιος καταλαβαίνεις;»

«Ε ναι, εννοείται. Είναι ηλίθιος. Το δίχως άλλο. Δηλαδή;»

«Δηλαδή έχω αυτό τον πίνακα πέντε χρόνια τώρα. Δεν ήξερα ποιο ήταν αυτό το κορίτσι. Ο ζωγράφος δεν υπέγραψε, παρά έβαλε μόνο τη χρονολογία επάνω. Χίλια εννιακόσια τριάντα οχτώ. Κοίταξα το κρεβάτι, πάσχιζα να καταλάβω ποια ήταν, και ποιο ήταν το μοντέλο. Το πήγα σε ιστορικούς τέχνης, τίποτε. Ρώτησα τον ένα, ρώτησα τον άλλο, ντιπ. Ούτε ποιος το έφτιαξε, ούτε ποια ζωγράφισε. Ώσπου προχτές πέθανε αυτή η κωλόγρια που σου έλεγα. Πήγα να καθαρίσω το σπίτι της. Στους δικούς της το είπα ότι δεν θα πάρω βιβλία, μόνο εφημερίδες και μπιχλιμπίδια. Κι όπως μάζευα την σαβούρα, βρήκα ένα ρολό δεμένους καμβάδες. Ξετυλίγω, και να σου την! Η γυναίκα του πίνακα! Θεέ, είσαι μεγάλος ηλίθιος σκέφτηκα τότε. Ένα ακόμη τυλιγμένο κορίτσι, ξαπλωμένο στο ίδιο κρεβάτι με αυτό εδώ που βλέπεις. Μόνο

που σε εκείνο το έργο δεν κοιμόταν. Είχε ανοιχτά και τα δυο της τα μάτια, καστανά σκούρα και κοιτούσε κατάματα τον ζωγράφο και γελούσε. Πώς γελούσε! Αχ ένα χαμόγελο. Όλη η ευτυχία του κόσμου συνοψιζόταν σε εκείνο το χαμόγελο. Ρώτησα τον ανιψιό της γριάς – όχι ότι είχα καμιά αμφιβολία, ίσα να σιγουρευτώ- ποια ήταν αυτή στον πίνακα. Μου είπε «Έλα χριστέ κι απόστολε! Αυτή είναι η θεια μου! Συγχωράτε με, αλλά δεν την έχω ξαναδεί γυμνή και ντρέπομαι!» και μου βούτηξε τους τυλιγμένους καμβάδες κατακόκκινος από ντροπή. «Ποιος το έφτιαξε;» πήγα να τον ρωτήσω, μα εκείνος επέμεινε «Σας παρακαλώ, μαζέψτε τα υπόλοιπα, και αφήστε τα αυτά. Μου είχε πει πως κάποτε είχε σχέση με έναν ζωγράφο, αλλά αφήστε τα αυτά και μαζέψτε να τελειώνουμε. Θέλω να το νοικιάσω το διαμέρισμα.»

Ο ανιψιός σηκώθηκε κι έφυγε και μ' άφησε να κάθομαι στο γεμάτο σαβούρα σπίτι. Αυτή ήταν λοιπόν η γυναίκα του πίνακά μου! Η μπαμπόγρια με τα ξίγκια και την τριμμένη ροζ ρόμπα. Η τρελή. Αυτό το απωθητικό πλάσμα που κάπνιζε σαν φουγάρο ήταν η γυναίκα με το ένα μάτι! Κάθισα στον παλιό καναπέ και άρχισα να βλαστημάω. Έχω να καπνίσω χρόνια. Το χω κόψει το πούστικο. Μα εκείνη την ώρα τσαντίστηκα τόσο πολύ με το θεό που ήθελα μια τζούρα ατάκα κι επιτόπου. Άρχισα να ψάχνω ανάμεσα στα ράφια της βιβλιοθήκης και βρήκα ένα παλιό τετράγωνο κουτί με ένα τριαντάφυλλο σκαλισμένο πάνω. Το άνοιξα και σα να με καλούσαν βρήκα πέντε παλιά άφιλτρα ΣΑΝΤΕ κι έναν αναπτήρα. Τα σιγαρέτα της πεθαμένης. Θυμήθηκα την βραχή φωνή της, τις άσεμνες βλαστήμιες της και το σφύριγμα που έβγαζε τώρα τελευταία απ' τον καρκίνο. Κάθισα σε μια απ' τις πολυθρόνες και άναψα το άφιλτρο σιγαρέτο. Πες μου, υπάρχει θεός;»

«Δεν ξέρω, είτε υπάρχει είτε δεν υπάρχει, νομίζω πως το ερώτημα τίθεται σε λάθος βάσεις, θέλω να πω...»

«Μωρέ υπάρχει δεν υπάρχει είναι μεγάλος μαλάκας. Αν είχε λίγο γούστο, αν αγαπούσε το ωραίο και το όμορφο, τούτο το σοροπιαστό κορίτσι δεν θα το άφηνε να μαραθεί έτσι. Δεν θα το έκανε γριά και δεν θα το άφηνε να σφυρίζει όπως η μπαμπόγρια που γνώρισα. Εκεί, πάνω στη γλύκα, πάνω στο χαμόγελο που συνόμιζε όλες τις ευτυχισμένες στιγμές του κόσμου, θα την άφηνε εκεί. Θα την σκότωνε ίσως; Δεν ξέρω. Αν ήταν δίκαιος, θα άφηνε το λουλουδί ως λουλουδί, εκεί, ανθισμένο για πάντα. Για πάντα! Απέναντι από τον ζωγράφο που την ζωγράφισε, χαρούμενη, να τον κοιτά και να γελά ή να κοιμάται μακάρια όπως την βλέπεις εδώ. Για πάντα! Επομένως ο θεός είναι ηλίθιος. Κατάλαβες; Δεν αγαπάει το ωραίο. Μας δίνει μια στιγμή ευτυχίας κι ύστερα την παίρνει, έτσι, ακατανόητα και δίχως λογαριασμό. Στα εικοσιτόσα σου είσαι χάρμα οφθαλμών στα ογδοντατόσα σου μια κινούμενη μάζα από λίπια και βλαστήμιες. Άρα ο θεός είναι ηλίθιος!»

«Η ζωγράφος μήπως;» τόλμησα να ειρωνευτώ τον Τιπούκειτο.

«Μπα που να σε πάρει ο διάολος, φύγε από δω! Δεν την βρήκα την Οδύσεια κι ούτε θα την βρω! Δεν ψάχνω ρε! Με τον αγάμητο τον Καζαντζάκη μου χεις σκοτίσει! Σήκω και φύγε μη σου σπάσω το κάδρο στο κεφάλι!»

Σηκώθηκα κι έφυγα, δίχως δεύτερη κουβέντα. Δεν είχα τι να πω στον Τιπούκειτο, παρά την εξυπνάδα περί ζωγράφου. Είχε δίκιο. Στην πλατεία Αβησσυνίας τα σεντόνια των γύφτων σιγά σιγά άδειαζαν, ένας μουρλός μονολογούσε «The Germans are back, you just don't know it yet! The Germans are back!» ενώ δύο τουρίστριες έδειχναν καταγοητευμένες η μια στην άλλη τα σανδάλια που μόλις είχαν αγοράσει: «I'm gonna wear these forever, you know? I 'll never wear shoes again starting from today. Sandals forever!»